

CITAAT

‘De tijd van achteroverleunen en de medewerkers aansporen om hun ding te doen, is voorbij. Op mijn zestigste moest ik plots hard beginnen te werken.’

Katoen Natie-baas **FERNAND HUTS** merkt op dat deze tijden ondernemers dwingen om zichzelf te bewijzen (in Trends).

DE STANDAARD ANALYSE

WAAROM ER VERSCHILLEN ZIJN IN EUTHANASIE TUSSEN NOORD EN ZUID

Zelfde denken, anders doen

- Flinke verschillen inzake gedrag bij levenseinde tussen noord en zuid
- Nauwelijks verschillen in meningen
- Wellicht buigen artsen praktijk om

GUY TEGENBOS

Al sinds de goedkeuring van de euthanasiewet in 2002, komt 85 procent van de euthanasieaanvragen in ons land van Nederlandstalige artsen en patiënten, en maar 15 procent van Franstalige.

Waarom? Dat kon niemand met hard materiaal uitleggen. Er waren enkel vermoedens. En aanduidingen.

Er waren aanduidingen dat het gedrag bij het levenseinde ook op andere punten verschilde. Andere vormen van levensverkorting (bijvoorbeeld levensbeëindiging door de arts zonder vraag van de patiënt) en andere vormen van pijnbestrijding (palliatieve sedatie: verdoving tot het overlijden) lijken meer voor te komen in het zuiden.

Maar vrij algemeen leefde het vermoeden dat het niet anders kon dan dat Franstaligen en Nederlandstaligen er ook anders over dachten. Vlamingen zijn op Nederland gericht, waar er al langer een euthanasiewetgeving bestaat, terwijl Franstalige Belgen vooral naar Parijs en naar de Franse tv kijken en in Frankrijk is er geen euthanasiewet. Of is de praktijk identiek en was het zuiden alleen minder geneigd de zaken aan te geven?

Eén ding staat nu vast: de mensen, de individuen, denken niet anders over het levenseinde ten noorden en ten zuiden van de taalgrens. Dat leert onderzoek van het Wetenschappelijk Instituut voor Volksgezondheid (WIV). Dat laste in zijn gezondheidsenquête daarover vragen in, met medewerking van de Onderzoeksgroep Zorg bij het Levenseinde van de VUB.

En, verrassend alom: Vlamingen, Walen en Brusselselaars denken er nauwelijks verschillend over. Willen mensen het horen als ze een levensbedreigende ziekte hebben? Daarop volgt een overweldigend ja. In Vlaanderen 96 procent, in Brussel 92, in Wallonië 91.

Wat voor maatregelen wensen ze als ze een levensbedreigende ziekte hebben? Daarover werden de vragen erg voorzichtig gesteld.

‘Kan u zich indenken dat u dan vraagt om een zo natuurlijk mogelijk stervensproces zonder kunstmatige verlengingsingrepen zoals kunstmatige voeding?’ 75 procent zei ja.

‘Kan u zich indenken dat u vraagt om de toediening van levensbeëindigende middelen?’ Euthanasie dus. 56 procent antwoordde ja.

‘Kan u zich indenken dat u vraagt om geneesmiddelen die leiden tot bewusteloosheid tot aan het overlijden?’ Palliatieve sedatie dus. 35 procent ja.

Tussen Vlaanderen en Wallonië zijn er nauwelijks verschillen. Voor de derde mogelijkheid kiezen 39 procent van de Vlamingen en 32 procent van de Walen. De verschillen met Brussel zijn groter. Voor alle oplossingen zeggen de Brusselaars minder vaak ja; 6 à 13 procent minder dan het gemiddelde. De meest directe vraag luidde: ‘Zou u kiezen voor pijnverlichting met een verkorting van het leven, of voor zo lang mogelijk leven maar zonder pijnbestrijding?’ 88 procent verkiest het eerste. De verschillen tussen de regio’s zijn zeer beperkt: 89 procent in Vlaanderen, 88 in Wallonië, 87 in Brussel. Ook op de vraag ‘Heeft u ooit met uw arts gepraat over het levenseinde?’, zijn er nauwelijks verschillen. Maar 4 à 5 procent antwoordde ja.

Het hebben van een wilsverklaring is zeldzaam: 2 procent, met kleine verschillen tussen de regio’s. Het enige waarbij een wat groter verschil is te noteren was, was bij de vraag: wil u dat uw naasten geïnformeerd worden als u een levensbedreigende ziekte heeft? In Vlaanderen zegt 95 procent ja, in Wallonië en Brussel maar 82 procent. Alsof de patiënten in het zuiden afgeremd zijn om er openlijk over te spreken.

Is dat de verklaring? Dat niet de individuele meningen maar de collectiviteit, de cultuur, er minder open staat voor discussies over het levenseinde? Het zou kunnen. Het debat in de media en het poli-

De artsen en het cultureel klimaat buigen de meningen van het individu om

tiëk debat over euthanasie is vooral in Vlaanderen gevoerd. De Franstalige partijen waren ook veel terughoudender.

De tweede mogelijk verklaring zit bij ‘de medische wereld’. Professor Wim Distelmans (VUB) legt daarop de klemtoon. Vooral op de artsen. De Franstalige artsen zijn volgens hem terughoudender en minder gericht op de beslissingsautonomie van de patiënt.

Franstalig België had tot voor kort zelfs geen opleiding om zorgverstrekkers te leren omgaan met levenseinde-kwesties. Pas zeer recent heeft de goed uitgebouwde Vlaamse LEIF-opleiding een Franstalige broertje gekregen.

Als de ziekteverzekering beslist de adviezen die deze LEIF-artsen geven aan collega’s, te vergoeden — er is daarvoor geld maar het dossier blijft haperen — kan dit veranderen.

Guy Tegenbos is Wetstraatredacteur.

Elke dag beantwoordt De Standaard een actuele vraag.

ONLINE
www.standaard.be/analyse

BRIEF VAN DE DAG

NIEUW BLOED VOOR CD&V

Is de ideologische discussie binnen CD&V de start van een nieuwe clash? Neen. Wel integendeel. Ideologie is voor een partij als bloed voor een lichaam. CD&V heeft de afgelopen jaren slagkracht gemist door een verlamde arm waarvan de bloedstroom was afgeknelde. Het bloed moet terug door de aderen van de Vlaamse christendemocratie stromen. Verschillende visies mogen en moeten daarbij aan bod komen: het zal nodig zijn. Enkel door een gedragen ideologisch basisverhaal zullen we opnieuw duidelijk concrete standpunten kunnen innemen.

Het personalisme, één van de pijlers van de christendemocratie, is volgens Rik Torfs aan een nieuwe invulling toe (*DS 15 juli*). Personalisme heeft als kerngedachte dat elke persoon uniek is, maar ook dat de persoon pas zichzelf wordt in de gemeenschap. Het geëmancipeerde individu van vandaag, in combinatie met het veranderde concept ‘gemeenschap’, dwingt ons tot nieuwe inzichten. Rik Torfs pleit voor een nieuw personalisme waarin het geëmancipeerde individu volledig omarmd wordt en de nadruk minder op de gemeenschap komt te liggen. Kan dit nog steeds de basis zijn voor de christendemocratie? Of leunen we hierdoor te dicht aan bij het liberalisme?

Losse contacten

Contacten verlopen vandaag minder gestructureerd. Mensen switchen tussen verschillende gemeenschappen en sluiten zich sporadisch en voor korte tijd aan bij bepaalde groepen. Is dit een teken des tijds dat christendemocraten somber stemt? Neen. Ook in deze context blijft het personalisme relevant. Meer zelfs: broodnodig. Emancipatie op zich maakt een mens immers niet gelukkig. Daar blijft hij

De kracht en meerwaarde van onze ideologie mogen en moeten we durven bepleiten. Ook wanneer ze minder sexy klinkt

nog altijd andere mensen voor nodig hebben. Personalisme zegt niet alleen dat de mens zichzelf wordt in gemeenschap, maar ook in contact met anderen. Dat kan ook in losse contacten. Dat kan zelfs op een zomers terrasje tussen

onbekenden zijn. Zelfs wanneer die contacten virtueel verlopen, kunnen we als personalisten nog steeds het contact met de ander als een meerwaarde en een noodzaak voor de mens beschouwen. Ook in een veranderde samenleving waarin mensen meer individu geworden zijn, kan en moet personalisme dus de leidraad zijn.

Geen moralisten

Christendemocraten kunnen het individu gerust omarmen, zonder daarom liberaal te zijn. Maar we mogen ook blijven stellen dat we voorstander zijn van menselijke contacten en dat we dit willen stimuleren, zonder daarom als moralist door het leven te moeten gaan. De kracht en meerwaarde van onze ideologie mogen en moeten we durven benoemen en bepleiten. Ook wanneer ze minder sexy klinkt. Christendemocraten zijn van nature fan van ideologische debatten. Omdat ze ons in staat stellen met anderen in gesprek te gaan en aldus mens te worden, al dan niet op een zomers terras. Maar ze moeten ergens toe leiden. Tot een duidelijke visie waar concrete standpunten uit voortkomen. Wat betekent deze interpretatie van het personalisme en van andere takken van onze ideologie nu concreet op een aantal punten? Hoe moet een christendemocraat zich opstellen bij bepaalde debatten? Waarom kiezen wij bijvoorbeeld voor het afschaffen van het burgpensioen onder 58 jaar? We moeten nu het debat ook echt aangaan met elkaar. Het inhoudelijke verhaal van CD&V kan niet langer de optelsom zijn van verschillende standpunten en visies, van de clash van veto’s. We moeten onze basisvisie uitwerken en van daaruit vertrekken om tot duidelijke standpunten te komen. Door onze ideologie en haar verschillende pijlers terug scherp te stellen zullen we aantonen waar we voor staan, maar vooral ook waar we voor gaan. Die duidelijkheid hebben we de afgelopen jaren te vaak gemist.

Pieter Marechal (nationaal voorzitter JongCD&V)